

Təqvim yada salır

Mətbuat fədaisi

Hansı quruluşda yaşamasından asılı olmayaraq, insan öz dövrünün övlədidir. Onun çərçivəsində yaşayıb yaratmaq, millətə, məmləkətə xidmət etmək hər kəsə nəsib olmur. Yalnız vaxtı, zamanı həqiqətə kökləyən az-az insanlar olur ki, onların ağı, iradəsi, fəhmi ilə zamanın, quruluşun siyasi mənzərəsi dəyişir. Adı mətbuat tariximizə əbədi düşən görkəmli jurnalist, ictimai xadim, pedaqoq, “Bakı” və “Baku” axşam qəzetlərinin yaradıcısı və 30 ilədək redaktoru olmuş Nəsir İmanquliyev belə şəxsiyyətlərdəndir.

Müəllimliyi, alimliliyi, publisistikası, peşəkar jurnalistlik, təşkilatçılıq, redaktorluq məharəti ilə məşhur olan Nəsir müəllimin həyat və yaradıcılığını mərhələlərə böləndə, onu 20-30-cu, 40-50-ci, 60-90-cı illər jurnalistikasının, ictimai-siyasi proseslərin, elmi-pedaqoji yeniliklərin, maarifçilik hərəkatının önündə görürük. Onun “Gənc işçi”, “Yeni yol”, “Kommunist”, “Döyüşən Kırım”, “Radio proqramı”, “Bakı” və “Baku”, “Vətənin səsi” qəzetlərini, Bakı Dövlət Universiteti, Bakı Şəhər Soveti, Azərbaycan KP Mərkəzi Komitəsi, Radioinformasiya Baş İdarəsi, Radio və Televiziya Komitəsi, Jurnalistlər İttifaqı, Veteranlar Şurasını əhatə edən çoxşaxəli fəaliyyəti, siyasi rejimlərdən asılı olmayaraq, milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunmasına, inkişafına, yaddaşa qayıdış ideologiyasının formalaşmasına təkan verdiyinin şahidi oluruq. Quruluşundan, zamanından asılı olmayaraq professor Nəsir İmanquliyev peşəkarlığına, müəllim, alim, jurnalist ucalığına söykənib, ictimai-siyasi proseslərin önündə gedib, hadisələri qabaqlayıb, xalqı səfərbər edib. Dövlətə, dövlətçiliyə sədaqət hissi nümayiş etdirib. Haqqın, ədalətin, haqlığın yanında olub. Hadisələrə dəqiq, qərəzsiz, vicdanlı münasibət sərgiləyib. Sözlərini, əyərini artırmaq üçün düzü düz, əyərini əyri yazıb. Hansı vəzifədə işləməsinə, hansı quruma rəhbərlik etməsinə baxmayaraq, simasını, şəxsiyyətini qoruyub. Şəxsiyyəti ilə sənəti arasında vəhdət yaradıb. Mənəvi saflıq rəmzinə, peşəkarlıq nümunəsinə çevrildiyindən ölkəyə rəhbərlik edən müxtəlif dövlət başçıların zamanında ehtiramla qəbul edilib, vəzifə pillələrində irəliləyə çəkilib.

Xeyirxahlığı, nəcibliyi ilə insanlara örnək olan Nəsir müəllim hansı vəzifəni icra etməsindən asılı olmayaraq, pedaqoq Həsən bəy Zərdabi, Cəlil Məmmədquluzadə, Üzeyir bəy Hacıbəyli, Nəriman Nərimanov kimi insanlara nur, işıq bəxş edib. Auditoriyalarda payladığı nuru mətbuat səhifələrinə gətirib. Hər bir pedaqoq ruhunun davamçıları auditoriyalarda tapır. Onların inkişafına nail olmaqla xalqın, dövlətin xidmətdə bulunur.

Nəsir müəllimin xoşbəxtliyi onun idi ki, onun iki böyük auditoriyası var idi. Biri Bakı Dövlət Universitetinin jurnalistika fakültəsi, digəri də “Bakı” və “Baku” axşam qəzetlərinin redaksiyası. O, hər iki auditoriyada əzəmətli, məğrur, müdrik müəllim, işıq, nur paylayan ziyalı idi. Hər iki auditoriyada onu səbirsizliklə, hörmətlə gözləyirdilər. Çünki o, düz olanı, dəqiq olanı, cəmiyyətə, xalqa faydalı, gərəkliliyi yazırdı və yazdırırdı. İnsanı, oxucunu səfərbər edirdi...

Çox az-az insanlar olur ki, dünyasını dəyişdikdən sonra xoş xatirələri qalır, doğmaları, yetirmələri onun əməllərini, işıqlı, nurlu yolunu ləyaqətlə davam etdirir, yaşadırlar.

Bugünkü qəzet bolluğunda imzası ilə seçilən jurnalistlər var ki, onlar da məhz: “yazmazdan öncə özünü öz adamın yerinə qoyun, görün sizin haqqınızda belə bir yazı çixsaydı, sizə necə təsir edərdi, hansı şeyləri keçirərdiniz” – deyib klassikləşən müasi-

rimizə çevrilən professor Nəsir İmanquliyevin bulağından su içiblər.

Alimin, ustadın ömrü onun əsərlərinin, şagirdlərinin qüdrəti ilə ölçülür. Ruhunu yetirmələrinin ruhuna, kitablarına köçürən Nəsir müəllim Tanrının xoş saatında xalq etdiklərindən idi. Tanrı ona üzünün nurundan, işığından, könlünün meh-məhəbbətindən, qəlbinin sevgisindən pay vermişdi.

Qılıncın qələmlə əvəz olunduğu XX yüzildə dünyaya gələn Nəsir müəllim ömrünün yarısından çoxunu “Qələm və Kələm” müqəddəsliyinə bağışladı. Özlünü, ruhunu sözə köçürdü. Haqqdan, ədalətdən, ağıllıqdan, istedadından hökmündən dastan bağladı, əməlləri, sevgiləri ilə yaddaşlara yazıldı.

1941-1945-ci illər müharibəsi başlananda Nəsir müəllim o dövrkü Azərbaycanın baş mətbu orqanında – “Kommunist” qəzetində məsul katib vəzifəsində işləyirdi. 1942-ci ilin yanvarında isə hər şey dəyişdi. Qarlı bir qış günündə çağırış vərəqini cibinə qoyan Nəsir İmanquliyev döyüşən ordu sıralarına yola düşdü.

Tale onu öncə Şimali Qafqaza – Mozdoka, sonra isə Ukrayna–Kırım cəbhəsinə gətirdi. Qələmini süngüyə, yazı masasını barıt qoxulu səngərlərə dəyişən Nəsir müəllim üzünü süngüyə söykəyərək hər gün yazılan yeni qəhrəmanlıq dastanının altına öz imzasını qoyurdu...

Bir gün onu səngərdən hərbi hissəyə çağıraraq şəxsi işi ilə tanış olduqlarını bildirdilər. Yazı-pozu adamı, ədəbi işçi və tərçüməçi kimi daha çox lazım olduğunu söylədilər. Və beləcə, onun “söz də səngərdir” hikməti yarandı. Öncə mütərcimlik edən əsgər Nəsir İmanquliyev çox keçir ki, cəbhə yoldaşlarının hərbi-vətənpərvərlik ruhunu formalaşdırmaq üçün hərbi hissə komandirinin siyasi işlər üzrə müavini təyin olunur. Təbliğət-təşviqat işləri ilə məşğul olduğu ilk günlərdən qələmindən ayrılmayan Nəsir müəllimi qarşıda daha məsuliyyətli iş gözləyirdi.

Hərbi hissənin komandiri Baş Qərargahın tapşırığı ilə onu “Döyüşən Kırım” qəzetinə məsul katib və köşə yazarı təyin edir. “Döyüşən Kırım”da dərs etdirdiyi publisistik yazıları, Bakıya “Kommunist” qəzetinə göndərdiyi barıt qoxulu məqalələri ilə ön cəbhədən arxa cəbhəyə körpü salan Nəsir müəllimin müharibənin odu içində yazdığı yazıların hər birində milli vətənpərvərlik, azərbaycançılıq ruhu var idi. Azərbaycanlılardan təşkil olunan məşhur 416-cı diviziyanın əsgərlərinin həyatından, döyüş yolundan bəhs edən, maraqlı, oxunaqlı öçerkləri, reportajları, müsahibələri ilə əsl azərbaycanlı obrazını yaranan Nəsir müəllimin o vaxtlar 31 yaşında da, tale onu çox sınaqlara çəkmişdi. Bərkə-boşa salmışdı. Qələmini süngüyə çevirən bu vətənpərvər jurnalist bir ömürdə yüzlərlə döyüşçünün ömrünü yaşamışdı.

Artıq tarixə, arxiv sənədlərinə qovuşan “Kommunist” qəzetinin 10 oktyabr 1943-cü il tarixli sayını vərəqləyəndə, cənub cəbhəsindən göndərilən “Cəsur döyüşçü” öçerqini oxuyanda içində, ruhundan kədər qarışığı

bir qürur, sevinc boylanır. Çünki onun qəhrəmanları da, yazarı da bu gün bizimlə olmasalar da, başı bələlər çəkən millətimizin igid oğulları idi. Qəzetçiliyin bütün meyarlarından çıxış edilərək yazılan məqalədə, ədəbi-bədii nümunədə bir yığcamlıq, tarixilik və operativlik var.

Müharibənin od-alovuna, dəhşətlərinə baxmayaraq, bu gün çoxlarının etinasız münasibət bəslədiyi sovet hökuməti öz istedadına sahib çıxmağı bacarırdı. Dövlətçilik, təbliğət-təşviqat və sabahkı quruculuq işləri üçün daha əhəmiyyətli olan əsgəri – Nəsir İmanquliyevi arxa cəbhəyə göndərmək məqsədi ilə qərar çıxarıldı. 1943-cü ilin sonunda qələmini süngüyə çevirən jurnalist ön cəbhənin vuran ürəyi, döyüş texnikasını hərəkatə gətirən, qara qızılın məskəni Bakıya, köhnə iş yerinə qayıdır. Arxa cəbhədə daha ağır yükün altına çiyin vermək üçün.

Ordudan tərxis olunduqdan sonra yenidən keçmiş iş yerinə – “Kommunist” qəzetinin redaksiyasına qayıdan Nəsir müəllim artıq məsul katib deyil, redaktor müavini vəzifəsində fəaliyyətini davam etdirir. Yəni də “müsəlləh əsgər” kimi ona tapşırılan məsuliyyətli işin öhdəsindən ləyaqətlə gəlir. Qəzetdə “Cəbhə məktubları”, “Cəbhədən şeirlər” rubrikasını yaradır. Səngərdən gələn barıt qoxulu məktubların, şeirlərin dili ilə ön cəbhədən arxa cəbhəyə körpü salır. Bu məktubları oxuyan hər bir oxucu ilə yanaşı, əsgər ailələri də sevinc hissi yaşayırlar.

Nəsir müəllimin “Kommunist” qəzetindəki fəaliyyəti barədə Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadə xatirələrində yazır: “İkinci cahhan müharibəsinin ən qızgın dövründə, yəni 1944-cü ildə “Kommunist” qəzetinin redaktoru Əli Vəliyev, redaktorun müavini Nəsir İmanquliyev idi. Nəsir müəllimi o zamandan tanıyıram. Çünki onun rəhbərliyi ilə “Kommunist” qəzetinin nəzdində ədəbiyyat dərnişini təşkil olunmuşdu. Dərnişini Əli Vəliyevlə, Nəsir müəllim aparırdı. Və bunların ikisində də gənclərə bir məhəbbət, qayğı hissi var idi. Gənclərin püxtələşməsində çox böyük zəhməti olan bu böyük ziyalılar bizim ilk şeirlərimizi dinləyir, qulaq asır, bəyəndikləri, məsləhət bildikləri qəzetin gələn nömrəsində çap olunurdu...”

Müharibənin odunun, alovunun yeri-göyü yandırdığı, üçtunc məktubların məmləkətin göz yaşına çevrildiyi, faşist ordusunun gəncliyi ot kimi biçdiyi bir zamanda gəncliyin qayğısına qalan, doğru yolu göstərən bir mayak, müqəddəs ruh kimi onların himayədarına çevrilən Nəsir müəllim, əslində, “Yaşıl qələm”lərdə, “Çığatay gürlüğü”ndə qan gölündə boğulan, 37-ci ilin dəhşətli repressiyalarında budanan ulu, azman türkən söz səraflarında idi. Bəxtiyar Vahabzadə, İsmayıl Şıxlı, Balas Azəroğlu, Mədinə Güllün, Ənvər Məmmədşanlı kimi onlarca istedadlı şair, söz adamı da Nəsir İmanquliyevin “Ədəbiyyat dərnişində” himayə olunur, təbliğ edilir, önündə yaşıl işıq yandırılır, geniş oxucu auditoriyasına təqdim edilirdi. Bu bir-birindən qiymətli, dəyərli ziyalılar “qonorar” kimi çoxdan leksikonumuza daxil olan ilk qələm haqqını da bu qəzetin redaksiyasında alır, az da olsa maddi sıxıntıdan qurtulurdular.

Professor Nəsir İmanquliyevin “Kommunist” qəzetindəki fəaliyyəti, dövlət, xalq üçün gördüyü böyük işlər redaktor müavininin tez bir zamanda, sözlün yaxşı mənasında, Mərkəzi Komitədə hədəfə çevirir. 1946-cı ildə Mərkəzi Komitənin rəhbəri Mirzəfər Bağirovun sərəncamı ilə Moskvaya Mərkəzi Qəzet kursuna göndərilən Nəsir müəllim, 1947-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indi Bakı Dövlət Universiteti) filologiya fakültəsinin yenidən təməli qoyulan jurnalistika bölümünə müəllim təyin olunur. 1948-ci ildə isə yenə də Mirzəfər Bağirovun sərəncamı ilə Moskva Ali Partiya məktəbinə göndərilir. Peşəkar mətbuat işçisi, sədaqətli kadr, təmiz ziyalı, yüksək əxlaq və ləyaqət nümunəsi kimi yenidən Mərkəzi Komitə rəhbərinin diqqətini çəkir. 1952-ci ilin fevralında Bakı Şəhər Komitəsinin Təbliğət-təşviqat şöbəsinə öncə müdir müavini, sonra müdir təyin olunan professor Nəsir İmanquliyev bu məsuliyyətli vəzifənin öhdəsindən ustalıqla gəlir.

Elə həmin ilin iyulunda Azərbaycan KPMK-nın birinci katibi İmam Mustafayevin təqdimatı ilə Mərkəzi Komitənin Təbliğət-təşviqat şöbəsinə öncə müavin, sonra isə müdir təyin olunan Nəsir müəllim 1956-cı ilə qədər mətbuatın və mətbuat işçilərinin ideya müəllifi və himayədarı kimi dövrünün tanınmış, eyni zamanda, müdrik qərarlar vərinin böyləndə məmurlarından, partiya-sovet məşin bəşində dayanarlardan, fəqət vicdanını, milli mənsubiyyətini qoruyan qüdrətli ziyalılardan, unudulmaz tarixi şəxsiyyətlərdən biri olur. Mətbuatın kuratoru vəzifəsini vicdanla icra edən bu böyük şəxsiyyətin xidmətləri sayəsində onlarla mətbuat işçisi zamanın, quruluşun sərt sınaqlarından, bürokrat, “mənəm-mənəm” deyən katiblərin, partiya işçilərinin ağı ləkələrdən, qara damğalarından xilas olunur.

Ömrünü milli mətbuatımızın inkişafına, ilk mükəmməl şəhər axşam qəzetinin yaranmasına həsr edən Nəsir İmanquliyev xalqın yaddaşına təkcə jurnalist, mühərrir, pedaqoq kimi yazılmadı. Cəsarəti, fədakarlığı ilə əsl vətəndaşlıq, vətənpərvərlik, milli təəssübkeşlik nümunəsi oldu.

Şərəf CƏLİLİ,
yazıçı-publisist